

Aetiologie en Prophylaxis der Mercurieele Stomatitis en Proctitis.

De in 1840 door B ö c k h a r t in de therapie tegen stomatitis ingevoerde chloras kalicus, waarvan in 1892 door M i l l e r werd aangetoond dat de antiseptische werking zeer gering was, zou vermoedelijk als prophylacticum tegen deze aandoening in discredit zijn geraakt, had niet Unna (1893) dit middel gered door aan te toonen dat het in substantie als tandpoeder of als 50 pCt. pasta groote waarde heeft, niet alleen door zijn antiseptische, maar ook door zijn secretie bevorderende eigenschap.

Dr. M. B o c k h a r t (Wiesbaden) breekt nu opnieuw („Monatsch. f. prakt. Dermat.” B. XXXIV) den staf voor den chloras kalicus als prophylacticum bij stomatitis en proctitis mercurialis.

Sedert 1895 gebruikt bij het bij alle patienten, die hij met kwik behandelt en wel door reeds een paar dagen vóór de kwikbehandeling te beginnen met 3 maal daags met een zachten tandborstel een 50 pCt. pasta, zoo goed mogelijk in alle schuilhoeken der mondholte te brengen, ter bereiking der micro-organismen, die zich daar ophouden en zeker een groote rol spelen bij het ontstaan van stomatitis.

Onder 2000 patienten zag B. alleen stomatitis van eenige beteekenis ontstaan in die gevallen waar idiosyncrasie tegen Hg. bestond en toch de toediening moest worden gestaakt.

Bestaat reeds stomatitis, dan is deze behandeling niet op voldoende wijze door te voeren, omdat het tandvleesch te pijnlijk is, men wendt dan liever waterstof superoxyde aan; dit bevordert echter niet de secretie van het mondslijmvlies en heeft daardoor niet zoo'n groote prophylactische waarde.

De gunstige werking van chloras kalicus, op deze wijze aangewend, berust volgens Unna op zijn secretie bevorderende en antiseptische werking. B. toonde deze laatste aan, door van een tandborstel die veertien dagen gebruikt was ter aanwending der Unna'sche pasta en eveneens van een die evenlang had dienst gedaan tot gebruik van het een of ander tandpoeder, 24 haren op 3 plafen voedingsbodem te brengen. Op de eerste ontwikkelden zich aan de haren enkele coloniën bacterien die spoedig doodgingen en eenige niet pathogene diplococcen, op de tweede een groote massa bacterienkolonien waaronder van staphylococcus pyogenes aureus.

Het was B. ook opgevallen dat patienten, die door prophylactisch chloras kalicus aan te wenden vrij bleven van stomatitis, ook geen proctitis kregen, een aandoening die meestal na en wel in aansluiting aan de stomatitis ontstaat. B. verklaart dit door aan te nemen dat de doorgeslikte microörganismen van stomatitis in den dikken darm de daar altijd aanwezige microörganismen in hun reduceerende werking steunen, in het door kwik verzwakte weefsel dringen en op die wijze ontsteking, soms — door hun toxine — necrose doen ontstaan.

Is er nu in den mond geen welige bacteriën-ontwikkeling, dan is de kans dat zij doorgeslikt worden gering en evenzoo het ontstaan van darmontsteking.

Het groote oxydatie-vermogen van chloras kalicus, reeds in 1873 door Binz aangetoond, paralyseert den schadelijken invloed van Hg. op het weefsel der mondholte, m. a. w.

de door het Hg. verbeterde levensvoorwaarden der bacteriën, worden door de zuurstof van den chloras kalicus weer te niet gedaan.

De oxydeerende werking van chloras kalicus is dus gericht, 1o. tegen de microörganismen en de door deze veroorzaakte reductie processen in den mond en 2o. tegen den reduceerenden invloed van het Hg.

De eerste is de antiseptische werking; hieruit blijkt de door Unna en Boennecken opgegeven parasitaire natuur van stomatitis; dus niet zooals men vroeger meende dat het voorkomen van Hg. in het speeksel de directe oorzaak der stomatitis zou zijn. dit werkt wel indirect, doordat het niet voldoende geoxydeerde kwik de reductieprocessen vermeerdert en op die wijze de levensvoorwaarden verbetert. Is deze meening juist, dan kan dus een stof met een sterk reduceerend vermogen den nadeeligen invloed van het Hg. opheffen en dit zou de chloras kalicus doen.

Wanneer men de 50 pCt. pasta van Unna in den mond neemt, bemerkt men spoedig de vermeerderde afscheiding der slijmklieren van den mond. die eenigen tijd voortduurt en een gevoel van frischheid in den mond geeft.

Nu weet men dat bij ziekten waarbij de afscheiding van het mondslijmvlies is verminderd (bijv. typhus) vaak stomatitis ontstaat. waarschijnlijk door het gemis van de bactericide werking van het mondsecret (analoog het vaginaalslijm) en ligt het voor de hand aan te nemen dat deze vermeerderde slijmafscheiding in de prophylaxis tegen stomatitis van enorme waarde is.

Door de waarneming der werking van chloras kalicus stelt B. zich de stomatitis en proctitis mercurialis voor als bacterieele ontstekingen. Hij zegt: In den mond en den darm worden de reductieprocessen, die daar altijd plaats hebben, vermeerderd onder den invloed van Hg., dat zowel

buiten als in het weefsel reduceerend werkt. Door zijn reduceerende werking *in* het weefsel wordt dit zwakker en biedt minder weerstand. Door zijn reduceerende werking *buiten* het weefsel geeft het den altijd in den mond en den dikken darm voorkomende microorganismen gunstiger levensvoorwaarden.

Het mondsecret, deze natuurlijke beschermer van het organisme tegen de microben in de mondholte, is niet meer in staat deze parasieten in bedwang te houden.

De zich welig vermeerderende microorganismen kunnen nu in het verzwakte, minder weerstand biedende weefsel indringen en hier ontsteking veroorzaken.

Nu zal wellicht later de schuldige parasiet, die stomatitis en proctitis mercurialis veroorzaakt, gevonden worden, doch op 't oogenblik is hij ons nog onbekend. Katsura, die hieromtrent proeven deed, vond in den darm van konijnen, die hij door sublimaat vergiftigde, een enorme vermeerdering bacterium coli commune in vergelijk met den darm bij een gezond konijn. Hij houdt dit micro-organisme niet voor de oorzaak van de darmontsteking, omdat hij door inspuiting van reïnculturen van b. c. c. in den gezonden darm geen ontsteking kreeg. Doch daargelaten of deze parasiet iets met de aetiologie van stomat. en proct. merc. te maken heeft, gaat deze redeneering toch niet op, want alleen onder bepaalde omstandigheden, in casu onder den nadeeligen invloed van het Hg. kan de darmontsteking veroorzaakt worden door een microorganisme dat anders geen kwaad doet.

Zoo zullen de parasieten der mondholte geen stomatitis veroorzaken, zoolang de noodige dispositie daartoe niet door de Hg.-werking (of eenige andere oorzaak) wordt gegeven.

J. S. L.

(*Geneeskundige Courant* 1902 No. 11).